

Köy Enstitüleri

ISSN: 1304-0227

İki Ayda Bir Yayınlanır.

Sayı 18 / Ocak-Şubat 2010

Yönetimden

Zaman akıp gidiyor. Yeni yılla birlikte yoğun bir çalışmanın içinde bulduk kendimizi. Bir yandan Köy Enstitülerinin kuruluşunun 70. yılı nedeniyle gerçekleştireceğimiz etkinliklerin hazırlıkları, diğer yandan 70. yıla armağan iki yapıtın hazırlanması...

Yapıtlarımız baskı aşamasına geldi. Önümüzdeki ay elimizde olacak bu yapıtlarla ilgili tanıtım bilgilerini gelecek sayımıza bırakıyoruz.

Bu sayımızda Aydınlanmacı Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'le ilgili yazılara ağırlık verdik.

Mart –Nisan sayımız da “KÖY ENSTİTÜLERİ” ağırlıklı olacaktır...

Yeni yılın ilk günlerinde; Cumhuriyetin Devrimci Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'ye ve Anadolu aydınlanmacılarının öncülerinden ve Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü öğretmenlerinden Sabahattin Eyuboğlu'na saygı etkinliği düzenledik.

24 Ocak 1993 tarihinde katledilen, Kemalist devrimi en iyi anlayan ve bunu yazılarıyla en güzel anlatanlardan olan Uğur Mumcu'yu ölümünün. 17. yılında saygı ve özlemlerle andık. 17. Uğur Mumcu Anma Adalet ve Demokrasi Haftası etkinlikleri düzenleme kurulunda yer aldık. Hafta içinde “Günümüz Eğitim Sorunları ve Köy Enstitüleri” başlıklı bir de açığoturma düzenledik.

...

Eğitim dizgemizde de sorunlar 2010 yılında da sürüp gidiyor. Okullarımızda yaşanan şiddete dair haberler gazete sayfalarına sıradan olaylar gibi yansıyor. Gün geçmiyor ki yurdumuzun bir bölgesinden okullardaki şiddetle ilgili içimizi kanatan bir haberi duymayalım. Okullarımızda şiddetin kaynağı ne? Çocuklarımız okuluna, arkadaşlarına niçin sevgiyle yaklaşmıyor, yakla-

şamıyor? Onu arkadaşına, okuluna zarar vermeye yönelten nedenler neler?

Okullarda şiddetin önlenmesi için öğrencilere ezberden uzak bir eğitim verilmeli, kendilerini özgürce ifade edebilecekleri güzel sanatlardan birine yöneltilmeli, bilgi bir süs olmaktan çıkarılıp, yaşamlarında yararlanabilecekleri bir olgu haline getirilmeli. Yalnız bunlar da yeterli değil. Okulların okuma sevgisi, doğa sevgisi, iş sevgisi aşıl原因 yaşamda disiplin kazandıran birer sıcak yuva haline getirilmesi gerekiyor. Tıpkı Köy Enstitülerinde olduğu gibi.

kevakfi@gmail.com

Hasan Âli Yücel

Köy Enstitülerine Yaklaşım

Köy Enstitülerinin Bir Tür Öğretmen Okulu Olma Özelliği

Köy Enstitüleri nedir sorusuna birkaç türlü yanıt verilmekte;

1) İlköğretimde öğretmen açığını kapatmak için açılmış kurumlar olduğunu söyleyenler var. Bu tanım belki en yanlış, en eksik olanı. Öyle olsaydı mevcut öğretmen okullarının sayısını arttırarak, öğrenci mevcudunu da çoğaltarak bu amaç gerçekleştirilebilirdi.

2) Türkiye'yi toptan kalkındırma projesi olduğu söylenebilir. Programında klasik dersler yanında tarım ve teknik dersler oluşu, köyler için sağlık elemanı da yetiştirmiş olması nedeniyle böyle yaklaşım yanlış sayılmaz.

3) İhmal edilmiş geniş halk kesimini yönetime ortak etme projesi olduğu söylenebilir. İlköğretimin yaygınlaştırılmasına öncelik tanınması yanında halk çocuklarına köy enstitüleri ile ortaöğrenim, Yüksek Köy Enstitüsü ile yükseköğrenim görme olanağı sağlanarak onların yönetime katılması kolaylaştırılmış olması nedeniyle bu görüş amacın bir yanı olabilir.

4) Demokrasi projesi olduğu söylenebilir. Eğitimin yaygınlaşmasıyla daha çok köylünün bilinçlenmesi, daha çok kişinin bilinçli oy kullanması gündeme geleceğinden Köy Enstitülerini böyle tanımlamak yanlış olmaz.

5) İhmal edilmiş geniş kesim insanları için eğitim haklarını yaşama geçirme projesi olduğu söylenebilir. Yaygın eğitim, parasız yatılı eğitim gerçekleştiği için söylem yanlış olmaz.

6) Köy Enstitülerinin bir tür öğretmen okulu oldukları da söylenebilir. Yanlış olmaz ama Köy Enstitüleri o zaman mevcut öğretmen okullarından da sonra yürürlüğe konan öğretmen yetiştiren fakültelerden de farklı çok yanları var. Köy Enstitülerini Köy Enstitüsü yapan önemli farklılıklar, üzerinde durulması gereken farklılıklardır.

1- Köy Enstitüleri öğrencilerini sadece köylerden alıyordu. Nedeni o zamana kadar ihmal edilmiş, geri bırakılmış bu insanların eksikliklerini kısa zamanda gidermek düşüncesi.

2- Köy Enstitüleri ile ciddi bir planlama uygulamaya konmuştu. Yapılan planlamaya göre 1955/56 öğretim yılına kadar okulsuz köy, öğretmensiz okul kalmayacaktı. Herhangi bir kişi köyüne hangi yıl okul yapılacağını bölgesindeki enstitüden öğrenebiliyordu. Çok sayıda mezun vermeye başlanan 1944 yılından itibaren plan gereği yılda 2-3 bin köy okula ve öğretmene kavuşmaya başlamıştı.

3- Köy Enstitüleri bütün yıl, 12 ay açık kurumlardı. Öğrenciler ve öğretmenler yılda 45 gün izinli olabiliyorlardı ama bu izinler dönüşümlü kullanıldığından enstitüler kapanmıyorlardı.

4- Öğretim programları farklıydı. Mevcut öğretmen okullarının klasik dersleri dışında tarım ve teknik dersler de görülüyordu. Öğretmenin köyde köylüyü ilgilendiren her alanda danışılan kişi olması düşünülmüştü. Haftalık 44 saatin 22 saati klasik kültür dersleri içindi. Yıllık klasik kültür ders saatleri toplamı öğretmen okullarından az olmuyordu.

5- Köy Enstitüleri parasız yatılı kurumlardı. Böyle olmasaydı köy çocuklarının okuması mümkün olmazdı. Bugün üniversitelerde okuyamadıkları gibi.

6- Köy Enstitüleri bölgesel kurumlardı. Bu yapısal, önemli bir değişimdi. Ülke enstitü bölgelerine ayrılıyordu. Her enstitünün 2-4 ilden oluşan bir bölgesi vardı. Enstitü, öğrencilerini bölgesi köylerinden alır, mezunlarını bölgesi köylerinde görevlendirirdi. Genel planlamaya uygun olarak 1955/56 yılında bölgesinde okulsuz köy kalmayacak şekilde bölgesel planlamasını yapar, buna göre öğrenci alır, mezun verirdi.

7- Köy Enstitüleri mezunları ile ilişkisini kesmez, onların köylerde başarılı başarısız oluşlarından sorumlu olurdu. Bu nedenle de öğrencilerin enstitülerde iyi yetiştirilmeleri için üstün gayret gösterirlerdi.

8- Köy Enstitülerinin eğitim anlayışı da

farklıydı. Öğretmene okul dışında kalan halkı da yetiştirme görevi verilmişti. Okulda çocukları, okul dışında gençleri, yetişkinleri de yetiştirme görevi vardı öğretmenin. Sistem çocukların sadece ilköğrenimini değil orta ve yüksek öğrenimlerini de düşünüyordu. Aslında bir ortaöğretim kurumu olan Köy Enstitüleri, bir yükseköğretim kurumu olan Yüksek Köy Enstitüsü sistemde bütünlük sağlamak için İlköğretim Genel Müdürlüğüne bağlanmıştı.

9- Köy Enstitülerinde çağdaş, modern öğretim yöntemleri uygulanıyordu. İş içinde, iş aracılığıyla, üretim amaçlı eğitim, inceleme, araştırma, okuma alışkanlığı kazandırıldığından öğrenciler yaşam boyu kendilerini geliştirme olanağına kavuşuyorlardı. Ezberleme yoktu. İşe yarar bilgilerin iş üretirken öğrenilmesi gerekiyordu.

Yukarda 6+9 maddede sıralanan farklı özelliklerin sadece biri ele alınarak yapılacak tanım Köy Enstitüleri tanımını tam karşılamaz. Bütününü kapsayan tanımlar bulmak gerek. İ. Hakkı Tonguç'un bir tanımı şöyle: "Köy öğretmenleri ile köye lüzumlu diğer meslekle-

rin erbabını, iş eğitiminin ilkelerine uyarak yetiştirmek amacıyla ziraat işlerine elverişli arazi bulunan yerlerde bölge müessesesi olarak açılan, öğrencisi köyden alınan ve parasız yatılı olan öğretim kurumu." Buna köy çocukları için ortaöğretim kurumu olduğu, Yüksek Köy Enstitüsüne öğrenci hazırlayan kurumlar olduğu, öğretmene okul dışı ek görev veren kurumlar olduğu eklenebilir.

Köy Enstitülerinde bazı uygulamalar Türkiye'nin o günkü gerçekleriyle ilgili uygulamalardır. O gerçekleri iyileştirme, geliştirme yolunda işleme konan uygulamalardır. Gerçekler değiştiğinde uygun farklı uygulamaların gündeme gelmesi doğaldır. Ama Köy Enstitülerinin değişmemesi gereken uygulamaları vardır. Bunların pek çoğu günümüz eğitim uzmanlarıca da savunulmaktadır. Altmış yıldır iktidarda olanlar bu gerçeği görmediğinden ya da uygulaması çıkarlarına ters düşecek sonuçlar doğuracağını bildiklerinden gündeme getirmeye yanaşmamaktadırlar. Sonuç kimsenin beğenmediği bir eğitimle karşı karşıya oluşumuzdur.

29 Ocak 2010 Uğur Mumcu'ya Saygı Etkinliği
Erdal Atıcı, Talip Apaydın, Gül Coşkun, Mustafa Gazalıcı

9 Ocak 2010 Mustafa Necati, Sabahattin Eyuboğlu'na saygı etkinliğimiz. Ahmet Özer, Mutahhar Aksarı, Dr. Niyazi Altunya

Vakfımız kurucularından Sayın Osman Bolulu'nun eşi öğretmen Nermin Bolulu'yu 10 Ocak 2010 tarihinde yitirdik. Osman Bolulu öğretmenimizin acısını paylaşıyor, Nermin Bolulu öğretmenimizin ışıklar içinde yatmasını diliyoruz.

*Bağışlarımız için:
Posta Çeki No: 524699
Ziraat Bankası Kızılay Şubesi
3902 9247-5003*

Arifiye Köy Enstitüsü mezunu Sayın Ahmet Yol, Köy Enstitüleri Şairlerin eserlerinden bestelediği altı bestenin telif hakkını Vakfımıza bağışlamıştır. Teşekkür ederiz.

Bir Anıt

Aydınlanma Anıtı Hasan Âli Yücel

Besteci, şair, yazar, gazeteci, çevirmen, eleştirmen, felsefeci, öğretmen, eğitimci.

Halkçı, ulusalçı, devrimci, cumhuriyetçi, bakan.

Tüm bu sıfatları taşıyan ve daha fazlasını hak eden kişi Hasan Âli Yücel. Her sıfatıyla ilgili olarak yaptıkları Türkiye için çok önemli. Ve her biri ancak tek tek ele alınıp incelendiğinde anlaşılabilir kadar kapsamlı. Bu sıfatlara eklememiz gereken iki sıfatı daha var ki, tüm bu sıfatların hem belirleyicisi hem de yol göstericisi. Hümanizm ve aydınlanma düşüncesi. Hümanizma ve aydınlanma düşüncesi Hasan Âli Yücel'e yaşamı boyunca yol göstermiş, ışık tutmuş, birbirini tamamlayan iki felsefe akımıdır.

Hümanizma ve aydınlanma hareketleri dünyada vatandaş olma, insan olma bilincini elde etmiş yeni bir insan tipinin oluşmasına kaynaklık etti. Bu yeni insan dünyanın her yerinde bağınazlığa baş kaldırıyor, dogmatikliği reddediyor, düşüncesini özgürce dile getirmeyi istiyordu. Tembellik ve korkaklığa karşı çıkıyor, araştırıyor, eleştiriyor, soruyor ve sorguluyordu.

Hümanist ve aydınlanmacı Hasan Âli Yücel 28 Aralık 1938 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığına getirilir. Hasan Âli Yücel'in bakanlığı sırasında başlattığı, sonuçlandırdığı, işleri saymak bile uzun yer kaplar. Bülten'in koşullarına uymaz. Burada özelliklerinden sadece ikisi, doğumunun 100. yılında UNESCO tarafından Dünya Uluslararası da anılması önermesine gerekçe olan ikisi üzerinde duracağız.

1- Dünya klasiklerinden tercüme programının öncülüğünü yapması.

2- Köy Enstitülerinin kurucusu olması.

1- Yücel bakan oluşundan kısa bir süre sonra Türk Neşriyat Kongresi'ni toplar (1-5 Mayıs 1939). Bunu tercüme bürosunun kurulması, Tercüme Dergisi'nin çıkarılması izler.

1940-46 yılları arası Devlet eliyle 496 çeviri kitap yayımlanır. Bunlar klasikler dediğimiz beyaz kapaklı kitaplardır. Hasan Âli Yücel için bu kitaplar bağımsız ve özgür bir üniversite demektir. "Kendini bu üniversiteye kaydettirenler, İstanbul ve Ankara edebiyat fakültelerinin verdiğinden daha az bir bilgi ve kültürle mezun olmazlar." değerlendirmesini yapar. Arkasından da "Bu kültür cennetini bakımsız bırakıp kapatmayalım" der. Ne yazık ki onun bu dileği yerine gelmez. Yücel'in bakanlıktan ayrılmasıyla çeviri kitapların yayımlanması işi geriler. Hatta Demokrat Parti döneminde bu yayınlar fakülte ve okul kitaplıklarından kaldırılmak istenir, sınıcalı kitaplar listesine alınır.

2- Zamanında değeri az bilinen, baltalanan bir diğer büyük eseri de İsmail Hakkı Tonguç'la birlikte hayata geçirdiği Köy Enstitüleridir. Tonguç'un 1935 yılında yaptığı araştırmaya göre Türkiye nüfusunun %80'i köylerde yaşamaktadır. Bu nüfusun da ancak % 10'u

okuma yazma bilmektedir. Köylerde okuma yazma bilen kadınların oranı yalnızca %4'tür. Nisan 1940'ta Köy Enstitüleri Yasası mecliste kabul edilir. Yücel yasanın görüşülmesi sırasında yaptığı konuşmada "Aynı zamanda bir program mahiyetinde bulunan bu kanunun ilk hedefine bizim hesabımıza göre 15 senede varacağız" der. Sözü edilen ilk hedef bu 15 yılda ilköğretim yüzde yüz gerçekleştirilmesi, okulsuz köyün, öğretmensiz okulun, okula gitmeyen çocuğun kalmamasıdır.

Köy Enstitüleri uygulaması Türkiye'de köye yönelik ve üretime dönük ulusal eğitimin ve kırsal alandaki geleneksel toplumsal yapının değiştirilmesi çabasının en ileri adımudur. Köy Enstitüleri köyden aldığı çocukları bilimle aydınlatıp, dünya kültürü ve sanatı ile donatıp, köyde işe yarayacak (arıcılık, duvarcılık, demircilik, marangozluk, biçki, dikiş gibi) becerilerle geliştirip mezun ettikten sonra kendi köyüne, aydınlanmanın başlatıcısı olarak gönderilmektedir. Köy Enstitülerinin yetiştirdiği bu lider öğretmenle, öğretmen yalnızca okuma yazma öğreten kişi olmaktan çıkmış, köyün her yerinde yol gösteren, çözüm üreten örnek kişi olmuştur.

Dünya kültürüyle donanan bu gençler bir yandan içlerindeki yaratıcı gücü ortaya çıkarırken, diğer taraftan da köylüyü bambaşka bir dünyanın varlığından haberdar etmiştir. Bu aydın gençlerin varlığı, kurulu düzenden çıkarı olanları rahatsız etmekte gecikmedi. Ayrıca II. Dünya Savaşı sonrası başlayan soğuk savaş ortamı Türkiye'yi Batı'ya yaklaştırıyor, onu Batı'nın ileri karakoluna dönüştürüyordu. Bu durumun gereği olan antikomünizm düşüncesi ülkeye egemen oluyordu. İlk yapılan iş Köy Enstitülerinin, kurucularının ve öğrencilerinin komünistlikle suçlanmaları oldu.

1946 seçimlerinden sonra yeni kurulan hükümette Hasan Âli Yücel'e Milli Eğitim Bakanlığı görevi verilmedi. Yücel hükümet dışında kaldı. Yeni hükümet, yeni bakan köy enstitülerinin kapatılması sürecini başlattı. Tonguç İlk Öğretim Genel müdürlüğü görevinden alındı. Köy Enstitülerinde görevli 400'e yakın kişi yerlerinden uzaklaştırıldı. Sonradan yapılanlar da görülünce anlıyoruz ki yapılan basit bir yer değiştirme olayı değil, halkçı görüşten, çağdaşlıktan, cumhuriyetçilikten dönüş hareketinin başlatılmasıdır.

Köy Enstitülerinin siyasi nedenlerle kapatıldığını biliyoruz. Daha iyisini yapmak için kapatılmadığı belli. Öyle olduğu için bugün bile 5-6 milyon yetişkini okur yazar hale bile getirmemişiz. Her yıl okul çağı gelmiş bir milyona yakın çocuğun okul dışı bırakılmasını sorun olarak kabul edip çaresini düşünmüyoruz.

Özelleştirme ile varlıklı olmayan, ailelerin çocuklarının her kademede eğitim görme haklarının, her kademede yönetime katılma haklarının kısıtlandığının üzerinde yoğunlaşmıyoruz. Yoksul ailenin paralı eğitime evet demesi gibi bir gariplik yaşıyoruz.

Neler Okuyalım

Çeşitli Yönleriyle Tonguç

Gül Coşkun

Yazdıkları ve yaptıklarıyla tarihe, kamuya mal olmuş tarihsel bir kişilik olan “İsmail Hakkı Tonguç”u çeşitli yönleriyle anlatan “Çeşitli Yönleriyle Tonguç” adlı kitabı, severek ve bilgi edinerek okudum. Vakfımızın çıkardığı bu kitabın “Sunu”unda da belirtildiği gibi yayımlanma amacı, Tonguç’un mutlaka herkes tarafından tanınması, hele de eğitimle ilgili olanların onu daha çok tanınması gerekliliğidir. Vakfımız bu amaçla yazı istedikleri arkadaşlardan yazının inceleme, araştırma ürünü ve belgesel ağırlıklı olmasını rica etmiştir. Tonguç için önceden söylenen, yazılanlar da kitaba eklenince ortaya çok nitelikli bir kitap çıkmıştır.

Kitap, Mehmet Başaran’ın “Nisan Haritası” adlı şiiriyle başlıyor, sonrasında “Genel Bakış”, “Dikenli Yollar”, “İş Başında”, Nasıl bir Eğitim”, “Başarıya Götüren Yaklaşım”, “Sadece Öğretmen Yetmez”, “Üreticiliği”, “Ne Dediler?” bölümleri yer alıyor. Bu bölümleri kelime alan yirmi dört eğitimci ve yazarımız, Tonguç’un eğitim görüşünün temelindeki dünya görüşünü gözler önüne sermiştir. Ayrıca Tonguç’u çok iyi tanıyıp sistemi incelemiş çok ünlü ustalarımızın da onunla ilgili sözleri ve yazıları da bu bölümde yer almıştır. Kimler yok ki: İsmet inönü, Sabahattin Eyüboğlu, Ahmet Emin Yalman, Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Melih Cevdet anday, Prof. Dr. İbrahim Yasa, Vedat Nedim Tör, Cavit Orhan Tütengil, M. Rauf İnan, Azra Erhat, İlhan Selçuk birkaç cümleyle Tonguç’u övmüşler. Hasan Âli Yücel’in 07.07.1960’ta Tonguç’un ardından, “Bu satırları gözyaşlarımla yazıyorum. Kırk yıllık dostum ve uzun yıllar çalışma arkadaşım İsmail Hakkı’yı Cebeci’nin susmuşlar diyarına bırakıp döndüğüm şu anda...” duygusallığıyla Cumhuriyet gazetesine yazdıklarını duygulanarak okudum. Sabahattin Eyüboğlu’nun 1963’te imece dergisinde Tonguç’un hiçbir haksızlığa boyun eğmeden, kendisine yapılanlardan yalınlığa düşmeden yaşadığını, hayal ettiği eğitimi-okulu, hayal etmekle kalmayıp Köy Enstitülerine bu okulun tohumlarını ektiğini mutlulukla okurken bugünkü eğitimi sorgulamadan da edemedim. Ceyhun Atuf Kansu ise yine İmece derisinde çıkan yazısından kitaba aktarılanlarda ailesine 1925’te giren Tonguç’un onun yaşadıklarını her zamanki şiirsel dille anlatıyor.

Kitapta; Tonguç’un kitapları, araştırmacılığı ve yazarlığı, ekip çalışmasında çığır açması (imece, dayanışma), öğrenciye okuma alışkanlığı verme ve genel kültüre eriştirilmesi, yöneticiliği, eğitim bilim anlayışı, kadınların eğitimine verdiği önem, demokrat aydın, devrimci, halkçı, Atatürk ilkelerine bağlı kişiliği, değişik kişilerce öyle güzel sunuluyor ki okuduklarımdan sarsılıp Tonguç’a bir kez daha hayran oldum. Birbirinden farklı Tonguç profillerini bize sunan bu kitap mutlaka okunmalıdır.

• **Çeşitli Yönleriyle Tonguç, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları - Ankara 1999**

KÖY ENSTİTÜLERİ VE ÇAĞDAŞ EĞİTİM VAKFI 20 – 28 MART 2010 ANKARA KİTAP FUARI ETKİNLİKLERİ

AÇIKOTURUM:

“Kuruluşunun 70. yılında Köy Enstitüleri Anlatıyor...”

Yöneten : Erdal Atıcı
Konuşmacılar : Talip Apaydın
Nedim Şahhüseyinoğlu
Hacı Angı

20 Mart 2010 Cumartesi: 15.00 – 17.00

Yer: Atatürk Kültür merkezi - ANKARA

İMZA ETKİNLİKLERİ: İMZA ETKİNLİĞİ SAAT 13.00 – 16.00 SAATLERİ ARASINDADIR...

21 Mart 2010	Pazar Ahmet Özer Nedim Şahhüseyinoğlu
22 Mart 2010	Pazartesi Abdullah Özkucur Prof. Dr. Tahir Hatipoğlu
23 Mart 2010	Salı Mustafa Gazalci Hacı Angı Recep Bulut
24 Mart 2010	Çarşamba Ali Dündar Dursun Kut
25 Mart 2010	Perşembe Talip Apaydın Niyazi Altunya
26 Mart 2010	Cuma Mahmut Makal Naciye Makal
27 Mart 2010	Cumartesi Erdal Atıcı Mustafa Aydoğan
28 Mart 2010	Pazar Osman Bolulu Mehmet Aydın

Neler Okuyalım

İlk Köy Enstitülü

Zeliha Kanalıcı

Kitap, Türkiye’imizde ilk açılan Köy Enstitüsü çıkışlı bir öğretmenin yaşamını anlatmaktadır. Kitabın içeriği; İlk Köy Enstitülü bir öğretmenin köyde, Köy Enstitülerinde eğitim-öğretim ve meslek yaşamında karşılaştığı olgu ve olaylar içinde verdiği yaşam savaşını, düşün, tutum ve davranışlarını kapsamaktadır. Ali Yılmaz kitabında, köy ve köy enstitüsü ruhunu nesnel olarak okuyucuya yaşatıyor.

Kitap 11 bölümden oluşuyor. Ali Yılmaz birinci bölümde (1931–1937) ilkokul öğrenciliği ve çocukluğunu anlatmaktadır. Yılmaz, Konya ili, Bozkır ilçesinin 5 km uzağındaki Karaardıç köyü ilkokulunun 1.devresini bitirir. Okulun ikinci devresi olmadığından babasının yanında çift sürer, öküz güder. Okuma tutkusuyla ailesinin haberi olmadan Bozkır ilçesinde 4.sınıfa başlar. Babasının haberinin olmasıyla ilkokulu ilçede tamamlar. Okulda çok başarılı olan Ali Yılmaz öğretmen olmayı çok ister. Ancak okuyabileceği okul olmadığından yine babasının yanında çalışmaya başlar. Bu sırada yaşamını tümüyle değiştirecek bir haber alır. Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu sınavına girer ve kazanır. Kasım 1937’de 25 Nolu öğrenci olarak okula kaydını yaptırır. Mahmudiye Köy Öğretmen Okulu 17 Nisan 1940’da 3803 sayılı yasayla Köy Enstitüsüne dönüşünce Ali Yılmaz ilk köy enstitülü olarak Çifteler Köy Enstitüsü’nde eğitimini sürdürür. 1942’de mezun olur ve açılan Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü’ne devam eder. 1945 yılında Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü’nü bitirir. Bitirdiği Enstitünün, Tarla-Bahçe Ziraatı bölümünde asistan olarak göreve başlar. 1947’de Yüksek Köy Enstitüsü’nün kapatılmasına dek asistan olarak kalır. 1948’de askerlik görevinden sonra Konya’nın çeşitli ilçe ve köylerinde öğretmenlik, başöğretmenlik, denetmenlik görevlerinde bulunur.1969’da Ankara’ya denetmen olarak atanır. Meslekte 32 yılını doldurarak 1977 yılında emekliye ayrılır. TÖYKO’da başkanlık yapar. Başkanlık yaptığı sürede dört yıl hiç para almadan, özel arabasını da kullanarak 50 arkadaşını konut sahibi yapar. Ama kendisinin konutu yoktur.

Ali Yılmaz emekli olunca Çifteler Köy Enstitüsü’nde başladığı, Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü’nde sürdürdüğü “arsız otlar” üzerinde çalışmaya devam eder. Sivas’tan Afyon’a, Kastamonu’dan Konya Bozkır’ına dek Orta Anadolu’yu adım adım dolaşır. Ekin tarlalarında çiftçilere zarar veren yabani otların koleksiyonunu yapar. Topladıkları otları

kurutur, ilaçlar, kartonlara yapıştırır. Fotoğraflarını çeker. Bütün bu işleri kimseden yardım, destek almadan kendi olanakları ile sürdürür. Arsız otların türünü 12.029’a çıkarır. Bu büyük bitki koleksiyonunu hiçbir karşılık beklemeden iki üniversiteye hediye eder. Yılmaz bitkisini dünya literatürüne geçirir.

Ali Yılmaz öğrencilik ve meslek yaşamında çok ilginç olaylara tanıklık eder. Yüksek Köy Enstitüsü 2.sınıf öğrencisi iken Prof. Dr. Celal Tarıman’ın Ziraat dersinde “Konya ovası ölüyor, Konya ovasında yı-kama yapılmalıdır.”der. Öğretmen, “Sen önce kendi kafanı yıka.” Diye öneriyi geri çevirir. Ali Yılmaz konuşmasını sürdürür. “Konya Ovası çoraklaşıyor. Bu gidişle 50 yıl sonra çöle dönüşecektir. Bunun suçlusu ben değilim. Ziraat Fakültesi’nin yeri burası değil. Konya’dır. Veteriner Fakültesi’nin yeri de Ankara değildir. İlerde ben yetkili bir kişi olursam, tüm sorumluları o çoraklığın içine götürüp yargılarım.” der.

İnsan varlık olarak dünyaya gelir. Eğitimle insanlaşma sürecine girer. Köy Enstitülerinde yetişen öğrenciler bu insanlaşma sürecinin en yüksek basamaklarına varmışlardır. Ali Yılmaz Enstitülerin prototiplerindedir. İlk Köy Enstitülü kitabı, ilginç anı ve yaşamlarla doludur. Üslup olarak akıcı, çok rahatlıkla okunan bir kitap. Okuyamayanlar için hemen okumakta yarar var. Kitabın orijinalliği “ilk”lerden oluşmasıdır. “İlk Köy Enstitülü” kitabı, iki anlamı yüklenir. Çifteler Köy Enstitüsü’nün ilk öğrencisi Ali Yılmaz’ın kendisidir. İkincisi, Ali Yılmaz’ın yazdığı “İlk Köy Enstitülü”, kitabın adıdır.

Köy Enstitülerinin demokratik, özgür, yaratıcı, üretici, eşitlikçi, araştırmacı ve deneyci çalışma ortamında yetişen Ali Yılmaz iş kahramanlarımızdandır. İşini seven, işine taparcasına sarılan, özgür düşünen, düşündüğünü söyleyen, yazan, bildiklerini uygulayan üretici ve yaratıcı ülkü erlerimizdendir. Kimden ve nereden gelirse gelsin haksızlıklara yiğitçe karşı koymuştur. Bu yolda sürgünler yemiş, bedeller ödemiştir. Tüm vatani evi bilmiş, onun için çalışmıştır. Ancak kendisinin mülkü olan bir göz evi yoktur. Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı’nın kuruluş çalışmalarına öncülük eden, kuruluş sürecinde büyük emeği olan ve Vakfımızın ilk başkanı Ali Yılmaz’dan yeni yapıtlar okuma dileğiyle.

• İlk Köy Enstitülü, Ali Yılmaz, Görkem Yayınları, İstanbul-1998

Vakfımızdan Haberler

- 9 Ocak 2010 tarihinde Devrimci Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'ye ve Anadolu aydınlanmacılarından, Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü öğretmenlerinden Sabahattin Eyuboğlu'na saygı etkinliği düzenledik. Etkinliği Mutahhar Aksarı arkadaşımız yönetti. Dr. Niyazi Altunya, Mustafa Necati ve yapıtlarını anlattı. Ahmet Özer ise; Sabahattin Eyuboğlu'nu anlattı. Vakfımızın Tonguç – Yücel Salonunda yapılan etkinlik ilgiyle izlendi.
- Geçen yıl olduğu gibi bu yıl da Uğur Mumcu'yu Anma Adalet ve Demokrasi Haftası etkinlikleri düzenleme kurulunda yer aldık. Köy Enstitüleri konusunda birçok kez yazı yazan, konuşmalar yapan Mumcu için Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezinde “Günümüz Eğitim Sorunları ve Köy Enstitüleri konulu bir açikoturum düzenledik. Açikoturumu Gül Coşkun arkadaşımız yönetti: Konuşmacılar Talip Apaydın, Mustafa Gazalcı ve Erdal Atıcı'ydı.
- 26 Şubat 2010 Cuma günü saat 13.30'da Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü'yle ortaklaşa Hasan Âli Yücel anma etkinliği düzenliyoruz. Etkinliğin açılış konuşmalarını Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Temuçin Faik Ertan ve Canan Yücel Eronat yapacak. Açikoturumun konuşmacıları Mahmut Makal, Zariye Sakarya ve Uzm. İlknur Türkkaan. Etkinlikte ayrıca Hasan Âli Yücel belgeseli gösterilecek...
- 16 Mart 2010 tarihinde Öğretmen Okullarının açılışının 162. yılı nedeniyle Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesiyle birlikte “**Öğretmen yetiştirme tarihimiz**” konulu bir etkinlik düzenleyeceğiz. Mutahhar Aksarı bu süreç içinde Köy Enstitülerinde öğretmen yetiştirmeyi anlatacak...
- 31 Mart 2010 günü Ufuk Üniversitesinde Köy Enstitüleri ile İ. Hakkı Tonguç üzerine etkinlik düzenliyoruz.
- Vakıf yayınlarını ve çalışmalarımızı tanıtmak amacıyla 20 – 28 Mart 2010 tarihleri arasında yapılacak olan Ankara Kitap Fuarına katılıyoruz. Fuarın açılış günü olan 20 Mart 2010 Cumartesi günü “Kuruluşunun 70. yılında Köy Enstitüleri” konulu bir açikoturum düzenleyeceğiz. Ayrıca fuar süresince yazarlarımız kitaplarını imzalayacaklar.
- Her yıl yaptığımız “**17 Nisan Geleneksel Köy Enstitülüler Yemeği**”miz bu yıl da 17 Nisan 2010 tarihinde Çankaya Belediyesi Vedat Dalokay Kokteyl Salonunda gerçekleştirilecek. Yemeğe katılmak isteyen dostlarımız davetiyelerini vakıf merkezinden temin edilebilir.
- Vakıf Yönetim Kurulumuz, her yıl 17 Nisan'da verilen “**KÖY ENSTİTÜLERİ VE ÇAĞDAŞ EĞİTİM VAKFI EĞİTİM EMEK ÖDÜLÜ**”nün Vakfımıza ve Köy Enstitüleri ışığının yaygınlaşmasına yaptıkları katkılardan dolayı Mahmut Makal ve Zeliha Kanalcı'ya verilmesini kararlaştırdı. Makal ve Kanalcı'ya ödülleri 17 Nisan 2010 akşamı gerçekleştirilecek “**Geleneksel Köy Enstitülüler**” yemeğinde verilecek...

Hasan Âli Yücel'den Alıntılar

- *Halka hizmet için hayat verenler, çok kere ve pek çok yerlerde ve zamanlarda* “Halk düşmanı” ilan edilmişlerdir. Bundan korkanlar, büyük ve tesirli hizmetlere namzet olamazlar.
- *Köyün kalkınması demek sadece okuma yazma öğretmek değil onu sağlık bakımından, sosyal bakımından, ekonomik bakımından ve kültürel bakımından beraberce kalkınmak demektir.*
- *17 Nisanın bulutlar arasında batmış gibi görünen güneşi elbette bir gün beyinlerimizi aydınlatacaktır.*
- *İlköğretim, küremizin her noktasında yaşayan, derisinin rengi ne olursa olsun, hangi dil konuşursa konuşsun, her çocuğa istisnasız uygulanmadıkça, başkalarına tahakküm etmek isteyenler, daima yabani otlar gibi türeyeceklerdir.*
- *İlköğretim davası milletlerin rüştünü isbat etmek davasıdır. İlköğretim davası feodal sistemle kendisini idare etmek isteyenlerin samimi olarak istemeyeceği ir davadır.*
- *17 Nisan Türk milletinin yetişkin bir varlık halinde yaşamasını isteyenlerin buna karar verdikleri ve onu tahakkük ettirmek için savaşa girdikleri gündür.*

Yitirdiklerimiz

1. Nedim ŞAHİN
1946 - 1947 Cilavuz Köy Enstitüsü Mezunu
Ö.T.: 29.01.2010
2. Tahir FİLİZ
1944 - 1945 Hasanoğlan Köy Enstitüsü Mezunu
D.T.: 1923 - Ö.T.: 12.12.2009
3. Veli DALAK KADIOĞLU
Pazarören ve Hasanoğlan Yüksek Enstitüsü 1947 Mezunu
4. Mehmet ÖZKAN
Pazarören Köy Enstitüsü Mezunu
5. Mustafa COŞTUROĞLU
03.01.2010 (1946 İstanbul Öğretmen Okulu Mez.)

Şiir köşesi

Yeni Hayat

Hasan Âli Yücel / 10.06.1926

Duymadan düşünmek yok dinimizde
Biz kalp adamıyız, görül eriyiz.
İnsanız, insanlık esastır bizde;
Ne ciniz, ne melek, ne de periyiz.

Keşkülle asayı çölde bıraktır;
Külahı, hırkayı çiviye taktık;
Gönülde marifet kandili yaktık,
Bu ince işlerin hünerveriyiz.

Farkettik nihayet aç ile toku;
Anladık en sonra var ile yoku.
Bırak o kitapları, gel bizi oku;
Bizler ki halkatin son eseriyiz.

Yaşayıp yaşatmak işimiz bizim,
Haram lokma kesmez dişimiz bizim;
Her yerde bulunmaz eşimiz bizim,
Biz yeni hayatın erenleriyiz.

Not: Şiirin aslı 10 kıt'adır.

KÖY ENSTİTÜLERİ VE ÇAĞDAŞ EĞİTİM VAKFI

Mithatpaşa Cad. 62/21 Yenışehir / ANKARA

Tel&Faks: 0312 425 24 68 - Tel: 0312 419 36 34

<http://www.koyenstitulerivakfi.org.tr>

Yayının Adı

Yayının Türü

Yayın Şekli

Yayın Sahibi

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Yayın İdare Adresi

E-Mail

Basım Yeri

Köy Enstitüleri

Yaygın Süreli Yayın

2 Aylık - Türkçe

Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Adına ERDAL ATICI

ALİ KINACI

Mithatpaşa Cad. 62-21 YENİŞEHİR / ANKARA

kevakfi@gmail.com

Merdiven Reklam Tanıtım

GMK Bulvarı Özveren Sk. No: 13/14 DEMİRTEPE - ANKARA

Tel: 0312 232 30 88 • merdivenreklamtanitim@gmail.com